

Рецензія
на дисертацію
Брагіної Катерини Ігорівни
«Губристична мотивація як умова прояву
емоційного інтелекту осіб літнього віку»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 053 «Психологія»

Складність і багатогранність соціально-психологічних процесів, що детермінують життєвий шлях особистості, екзистенція якої загрожена кривавою війною, зумовлює необхідність наукологічного осмислення проблеми мотивації. Як і для чого жити, чим мотивувати і спонукати себе до боротьби з ворогом, хворобою, пандемією, невблаганною старістю – віковічні проблеми, які потребують філософсько-психологічного інтерпретаційного дискурсу. Дисертаційна робота Брагіної К.І. висвітлює пласти малодослідженої у вітчизняній психологічній науці теоретико-емпіричної інформації, ключовим ракурсом якої є прояви губристичної мотивації в людей літнього віку, зокрема в системному зв'язку з їхнім емоційним інтелектом. Окреслене тематичне коло набуває неабиякої актуальності, адже вирішення дослідницьких завдань, спроможне істотно посприяти гармонізації та оптимальному покращанню процесів життєіснування великої соціопопуляції.

Отож дисертанткою успішно намічено й виконано основні дослідницькі вектори й завдання щодо досить різнобічного вивчення феноменології губристичної мотивації та емоційного інтелекту літніх людей.

Брагіною К.І. аргументовано й цілісно обґрунтовано концептуальні засадничі принципи семантичної моделі дослідження, зокрема здійснено розлогий теоретико-методологічний аналіз вивчення емоційного інтелекту та губристичної мотивації особистості.

Також авторкою дисертації вдало проаналізовані та структуровані як основні понятійно-категоріальні контури емоційного інтелекту людини, так і помітно скрупульозно розглянуті концептуальні підходи щодо вивчення губристичної мотивації як запоруки особистісної самореалізації на складних етапах онто- і соціогенези.

Світоглядні орієнтири дисертантки зосереджені на поліфундаментальному обґрунтуванні комплексного дослідження губристичної мотивації та емоційного інтелекту особистості, тому в роботі слід відзначити синтез як універсальних теоретичних постулатів, так і безперечні авторські здобутки щодо досліджуваних явищ. Зазначимо, що традиційність підходів гармонійно переплітається із залученням інноваційного досвіду прогресивної психологічної думки сьогодення.

У роботі досить вдало конкретизовано розуміння емоційного інтелекту як спроможності людини усвідомити дійсність, специфіку самомотивації, а також приймати й регулювати свої ефективні психостани й почуття інших людей із соціального макро- та мікродовкілля. По суті, наголошено, що емоційний інтелект виступає стимулятором соціально-психологічної адаптації та дає змогу якісно й ефективно задіювати весь тезаурус психологічних ресурсів особистості.

Аксіологічне наповнення губристичної мотивації цілком слушно загострено в аспекті емоційного інтелекту як усвідомлення людиною певних тенденцій поведінки, які об'єктивно мобілізують і/або блокують особистісні ресурси відкритості, оптимістичності, альтруїстичності, асертивності, амбіційності та інших просоціально-адаптаційних рис людей літнього віку. Вирішення проблеми вбачається авторкою в оптимізації цілісності прояву їхньої емоційної компетентності.

Наголосимо, що у викладках дисертації імпонує насамперед творче осмислення Брагіною К.І. як теоретичного змісту, функцій, структури досліджуваних ключових дефініцій, так і їхня виважена інтерпретація. Внаслідок цього робота насичена широким інформативним психологічним

спектром, а її результати мають важливе теоретичне і прикладне значення для модернізації підходів до вивчення геронтопсихологічної тематики у вітчизняному науковому просторі.

У другому розділі «Програма емпіричного вивчення губристичної мотивації як умови прояву емоційного інтелекту осіб літнього віку» дисертанткою цікаво і багатовекторно висвітлено фундаментальні підходи щодо вивчення емоційного інтелекту людей літнього віку, причому зроблено це в дуже правильному ракурсі – чітко поєднано функціонування емоційної та когнітивної сфер з урахуванням істотних психофізіологічних змін організму. Така послідовна логіка дає підстави стверджувати про валідність програми емпіричного вивчення.

Безперечно, вдалим підходом авторки є обґрунтування специфіки одночасного функціонування афективної обізнаності та інгібіції, а також розгалужене аналітичне проникнення у специфіку емоційного включення літньої людини в соціум та реагування на його закономірності і парадокси.

Окремо в програмі чітко викристалізовано психологічні координати губристичної детермінації, зокрема в ознаках прагнення до переваги і влади, прагнення до удосконалення, бажання до реалізації творчого потенціалу, досягнення майстерності, самоствердження та особистісної самореалізації.

Третій розділ присвячено висвітленню перебігу й результатів емпіричного вивчення губристичної мотивації як умови прояву емоційного інтелекту осіб літнього віку. Вдало і досить повномірно подано опис результатів емпірико-діагностичного дослідження губристичної мотивації як умови розвитку емоційного інтелекту літніх людей, а також здійснено їхню диференціацію (а згодом й інтерпретацію) за рівнем губристичної мотивації (низький, середній, високий). Відзначимо досить детально прописану факторну модель особистісних характеристик респондентів за цим параметром.

Звичайно, доречно відзначити авторське досягнення - верифікація психологічного змісту форм прояву емоційного інтелекту осіб літнього віку:

дифузно-декларативна, морально-відповідальна, емпатійно-творча форми. Багатоманіття задіяних статистичних методів теж валідизує емпіричне наповнення дисертації.

За беззаперечно позитивного загального враження дисертаційна робота Брагіної К.І. не позбавлена окремих огріхів та зауважень :

1. У загалом вдалий емпіричній моделі дещо пропадає літня людина, а в тексті здебільшого залишається просто людина, тобто дещо втрачається функціональна семантика і наголос на власне вікових аспектах досліджуваної досить специфічної вибірки респондентів.

2. Попри те, що у списку джерел згадані дві публікації наукового керівника професора Вірна Ж.П. (зокрема стаття «Губристична детермінація структурної організації емоційного інтелекту особистості»... Миколаїв, 2017), нам видається недостатньо презентованим у концептуальних конструктах дисертації доробок цієї знаної вітчизняної вченої у сфері психології мотивації. Вочевидь, доцільно було б дещо детальніше і глибше вмонтувати в «базові цінності» апарату роботи фундаментальні підходи і поняття про життєво-стильові концепти мотиваційно-сміслової регуляції особистості.

3. Дрібний стилістично-термінологічний огріх – у дисертації зустрічається дефініція «люди похилого віку», а не «літнього віку» як правильно і як зазначено у ключових словах теми дослідження. Перше значення прикметника «похилий» в академічному тлумачному словнику української мови зводиться до констатації, що це такий, який відхиляється від вертикального або горизонтального положення. Крізь призму віково-психологічної норми і традиції доречним видається не застосовувати терміни кінематики, біомеханіки або популярно-побутової психології, насамперед, щоб не знижувати високий науковий рівень дисертації на рівні «неправильності» ключових дефініцій.

Водночас зроблені зауваження та пропозиції ніяким чином не впливають на загальну позитивну оцінку і засвідчують евристичну відкритість дисертаційної роботи для її трактування і подальшого вдосконалення.

Дисертація відповідає паспорту спеціальності 053 «Психологія».

Дослідницький характер, актуальність теми, аргументований аналітичний і креативний підхід до трактування іноді усталених психологічних конструктів виокремлюють дисертацію Брагіної К.І. та надають їй статусу старанної та завершеної теоретико-емпіричної праці з аналізованої проблематики.

Вважаємо, що рецензована дисертаційна робота Брагіної Катерини Ігорівни «Губристична мотивація як умова прояву емоційного інтелекту осіб літнього віку» відповідає вимогам «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44, які висуваються до дисертацій, а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 053 «Психологія».

Рецензент :

доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогічної та вікової психології
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

Григорівський Я.О.

ПІДПИС [Signature]
ЗАСВІДЧУЮ
Вчений секретар університету
«16» серпня 2022

